

Savo Stijepović

PREKRASNE
RUŠEVINE

Sotija

 dereta

Biblioteka
SAVREMENA SRPSKA KNJIŽEVNOST

Urednik
Zoran Bognar

Copyright © ovog izdanja *Dereta*

*Jer ne ratujemo mi protiv krvi i tijela,
nego protiv poglavarstva, i vlasti,
i gospodara tame ovoga svijeta,
protiv duhova zlobe u podnebesju.*

Poslanica Sv. Pavla Efescima, 6: 12

Prvo poglavlje

SUNCE U OČIMA

*Ne možete nas zaustaviti na putu za slobodu,
Ne možete, ne, jer naše oči sada jasno vide.*

Van Morison

Ljudi, braćo...

Zaista, zaista vam kažem, čudne su se stvari dogodile na drumu za Palm Springs. Jer, mesto ka kojem smo krenuli zvalo se Lončareva Njiva. Hipiji su ga već odavno prozvali Akeldama ili Njiva Krvi. Ali, mi to tada nikako nismo mogli znati.

Bili smo, dakle, neupućeni u neke stvari koje će nas se opako ticati.

– Pogledaj – rekao je Virdžil Bak Maligen, skinuvši šešir. I zamahnuo je njim kao kada kauboj, s nekog brda, ugleda prostranstvo prerije. Uz sve ono obavezno *yippee ki-yay*.

Zatim je tim „fedora“ šeširom, opet teatralno, pokazao na uspavanu svetloplavu dolinu koja je strpljivo čekala da upravo ili iznova bude otkrivena, a s njom i čitav jedan novi svet i jedan izgubljeni narod. Bio je to već biblijski horizont i najpre sam tad pomislio na Mojsijevo obraćanje sinovima Izrailja: „Gospod Bog naš reče nam na Horivu govoreći: dosta ste bili na ovoj gori. Obrnite se i podignite

i idite ka gori Amorejskoj i u svu okolinu njezinu, idite u ravnice i brda i doline, i na jug i na sve bregove morske, u zemlju Hanansku i na Livan, sve do rijeke velike, rijeke Eufrata.“ Uistinu, kao da je Nova Judeja nicala pred nama. Ona nas je, zapravo, i čekala, gušeci se u suncu i prašini. Ta izmeštena Judeja. Taj šnit Amerike.

Ulasci u pustinje doista se čine lakim. Ali, o izlascima iz njih, o tome se priča, jedino se o tome govori.

– Čudesno sve ovo izgleda, zar ne? – rekao je Virdžil Maligen, osmehujući se s nekim strahovitim samopouzdanjem. Od takvog pouzdanja moraš malo i da zazireš, pa da ga poštuješ. Ali, predeo je bio uistinu krasan. Ne sećam se da li sam to glasno izgovorio.

U daljini su se, kao kroz pleteni zastor, nazirala svetla brda i putni prevoji. Trava je u ravnici bila već sasvim suva, mada su onde, u blizini, u dolinama, proticali mnogi potoci, koje su, zavisno od prostora ili plemena, nazivali različitim, mahom indijanskim imenima. Narod Jokata je nekada živeo ovde. Upravo kao što su tu nekada živele i stare, velike šume, stoletna stabla, skoro prašuma, ali danas više ne. Krupne vretenaste žile ili truli odlomci panjeva mogli su se još tu i tamo videti u zelenoj, raskvašenoj zemlji koja se lagano ugibala pod nogama. Nešto dalje, ogromni kameni blokovi ređali su se ka jugozapadu, stvarajući oblik stenovite strele koja ukazuje na pravac jezera. Tamo se nalazila i neka, odista čudna, pradavna nekropola. Groblje zmija, tako su to prozvali. Niko nije znao ko bi mogao dići te kamene gromade i obrazovati ih na takav način, te ih

postaviti na vrhu brda. Starost tih ploča bila je, kažu, oko dve hiljade godina.

– Ovde mora da stanuje neka slepa drevnost – više za sebe rekao je Maligen, posegnuviši za lepom i ukrašenom futrolom od zmijske kože koju je nosio u unutrašnjem džepu sakoa. Iz nje je izvukao jedan veći džoint. Ukusan džoint, i prilično jak, pa još i drzak, razume se.

Suk, suk, suuuk, suuuki, suuu!

Duboko je uvlačio dimove, dok mi napokon nije predao, klimajući glavom gore-dole, tu goruću štafetu. Moj saputnik je i po ovako vrelom danu bio vrlo uredno odeven: izgledalo je kao da je upravo iskočio s platna nekog dobrog holivudskog noar filma iz pedesetih godina. Da, ja sam pored sebe imao izgubljenog brata blizanca Ralfa Mikera: to je onaj lud i težak tip iz Oldričovog filma *Kiss Me Deadly*. To sam mu i rekao, to, kako ima pogled i pesnice Majka Hamera, i počeli smo da se smejemo kao dva radosna kretena, dva idiota, naslonjeni na haubu crvenog „bjuka skajlark '72“, a to su, verujte mi na reč i verujte, ako ništa drugo, samo to, najlepša kola na svetu. Nego, što je bio u tome što je i Maligen, kao i Ralf Miker u filmu, bio privatni detektiv. Vic je bio i u tome što smo obojica bili ošišnuti izvrsnim kanabisom iz Juke. Taj kanabis iz doline bio je nešto posebno. Možda delimično i zbog toga jer je bio opasno radioaktivan. Plutonijumske crvene čestice bile su razasute po tvrđim, zelenim i smolastim kupama tog veselog bilja. Takvu robu, hoću reći, ni Dejvid Krozbi nije

posedovao. I dobro bi platio za nju. U pesmama ili novcu, svejedno.

Sada sam se smejao, misleći kako je sve u redu i kako je sve *al punto*, moj prijatelju, u ruci stežući bocu belog kalifornijskog vina, koju smo tog jutra usput pokupili iz nekakve skrajnute, skrovite vinarije, dugo posmatrajući periferiju Fresno, mrežu puteva koji su svi do jednog vodili u mutnu i zagušujuću svetlost dana. Nego, istina je bila i to da ništa neće biti u redu. Stajao sam tu, pred paklom, i trebalo je tek da otvorim te grimizne mesingane kapije i veselo ušetam u njega. Što sam uskoro i učinio.

Uleteo sam unutra, zapravo. I ne, niko me nije gurnuo.

Na istoku su nemo drhtale veličanstvene planine, ne uspevajući da dodirnu mlečnobeke cirostratuse. Ti oblaci su, poput rastočenih brodica i barki, plovili visoko iznad vrhova, u drugačijoj sferi. Bilo je još snega pri plavim hrbatima gorja, na kamenim čelima. Sa radija u autu doletao je, i na momente se gubio, zvuk gitare Džerija Garsije. Pesma se zvala *Dark Star*. Prava stvar za pravi drum, zar ne?

Rekao sam: – *Hoćemo li poći ti i ja, dok još uvek možemo...* Upravo kako i idu stihovi iz *Tamne zvezde*.

Pa, hoćemo li?

2

Poslednja tri-četiri meseca bio sam u rasulu, zapravo, utonuo sam u nekakav podmukli ludački vrtlog koji me je celog usisao u sebe i potpuno zdrobio. Umro mi je otac, a za njega sam bio naročito vezan. I ranije sam pio, ali sada sam se, uz osobitu slast, sasvim tome predao. Naglo sam postao zao. Ženu s kojom sam živeo pune tri godine, nesebičnu, lepu i dobru osobu koja mi je u svemu pomagala, doslovno sam oterao iz stana. Čitava mi je utroba siktala, tresući se. Bio sam vrlo ljut i kivan na sve, na čitav američki nakot, žene, negroide, televizijske voditelje, ljude sa šeširima, rokenrol muzičare, na hispanoide, hipije i holivudske skotove, Istočnjake, bliže ili dalje nevažno, na judeoeuropeide, troglodite, ne znam, zaista ne bih želeo da nekoga izostavim. Narav mi je proključala u tom loncu punom žalosti, jeda i nekakve neodređene krivice. Ukratko, ponašao sam se poput kakvog idiota koji divlje preti celom svetu kao da mu ovaj nešto duguje. Patetično je bilo. Težak je žrvanj mleo moje zakone i viđenja svih stvari, što me

je uplašilo. Uskoro se pojavila i tajanstvena upala zglo-
ba, ne znam kako me je zaskočila, pa oštar, dosadan bol u
desnom kolenu, zatim i opadanje kose na temenu. Pustio
sam bradu i naprečac oslabio, redovno se opijao, nisam
prekidao trening, napijao sam se brzo, mešajući alkohol sa
sedativima i još ponečim. Istina, samo sam donekle pro-
dubio vir konzumacije svega i svačega. Bio mi je potreban
okidač da bih se nekako udaljio od stvarnosti. Naposletku,
potukao sam se par puta, zadevajući mahom dobronam-
merne neznance. Mali broj prijatelja koje sam imao trudio
sam se da izbegavam, kao i poznanike, susrete sa susedi-
ma na ulici, sve. Dakle, u meni je počela da vlada duboka
tama i da raste užasna pustoš. Ili užasna tama i duboka
pustoš. Može i tako. *Helter Skelter* storija. Prosto.

Ne treba biti baš uveren kako u očajanju ne postoji
nikakav šarm. Cerekanje đavola zna biti nadasve prima-
mljivo. Nadam se da znate šta sam hteo da vam kažem.
Mislim, *Satana je stvaran*, zar ne? I nisu li o tome već pevala
braća Luvin?

Nameravao sam još i da dam otkaz na poslu, no danima
sam odlagao takav čin, ponašajući se drsko i bahato, te vre-
đajući koga stignem, nadajući se kako će me preduhitriti i
izbaciti napolje. Međutim, to se nije dešavalo, a sumnjam
da je tako šta bilo izvesno, pošto su mi ljudi koji su vodili
firmu, kako god okrenuli, bili naklonjeni, ponašajući se s
preteranim razumevanjem i pažnjom. Uostalom, na neki
čudan, nesvakidašnji način, oni su bili poput porodice, ili
sam se to ja odenuo u kaput razmetnog sina velike, brižne

obitelji. Počeo sam, isprva pomalo, a potom i sve snažnije, da mislim o sebi u mustri koja je za mene do tada bila tuđa, dakle, veoma precizno premeravajući detalje, duboko kopajući usput u sećanju. Tako mi je uspelo i da dopuzim do mučnog ili komičnog, kako se uzme, zaključka da sam ja, Dante Kovač, bio, naime, oduvek hulja i loš čovek, te da je očeva smrt bila tek montažni rez, svakako sirov, ali zato dragocen, zahvaljujući kojem bih takvo ružno i nepristojno lice mogao sretno prikazati najpre samom sebi, a zatim i svima ostalima.

Kajanje se rasulo kroz moj organizam, kroz sve moje žile.

Duboko, duboko kajanje. Duboke vode.

Ne, nikako nisam imao nimalo mira. Kajanje, permanentno, plovilo je mojim telom i šamaralo mi srce, stomak i jetru. Te stvari. I naravno, nije dosegalo do krajnjeg cilja. Nije me odalamilo u mozak, nije me puklo u duši. Nisam bio doista čestit. Daleko od toga. To pokajanje je, u temelju, trebalo da mi razvali pamet. A nije. Zakazao sam, čini se.

Amin.

U Ulici Bejker u San Francisku nalazi se pravoslavna Crkva Svetog Jovana Krstitelja. To je tu, nedaleko od zgrade „Vejnrajt Presa“, u kojoj sam tada radio, u Aveniji Pacifik. Odlazio sam u crkvu, trudeći se da bude što češće, mahom na večernje službe i liturgije nedeljom, i to me je smirivalo. Prisustvo na tom mestu činilo je da se, ipak, osećam bolje. Ali, izuzev da je posredi molitva, zahvalnost Bogu, o samoj

suštini službe znao sam malo. Želeo sam da se uključim u tu grupu ljudi, u tu zajednicu pravoslavnih, ne jedino Serba, da se najzad negde uklopim i uđenem, kao da bi rešilo sve stvari koje su me zdušno, u četama, dobro razvlijivale. Obično bih sa sveštenikom Jakovom, koji je bio izuzetno govorljiv, pa i gorljiv i razuman čovek bistrog uma, pričao o tome, uz čašicu ili dve rakije, posle liturgije. Rekao mi je jednom prilikom: – Vera, dabome, može srediti svaku tegobu. Upamti kako za sve, a kada kažem sve, zbilja mislim sve, postoji rešenje. Malodušnost je đavolska igra. – Gotovo istovetne reči čuću dve godine potom od Virdžila Maligena, obgrljen dugačkom pelerinom prašine nedaleko od Ljana del Rija i mešajući u rukama špil već označenih karata nafake.

Moj otac je bio pravoslavne vere i kršten je pored mora, u maloj Crkvi Svetog Nikole u Donjem Grblju. O svom zavičaju, tom skoro mitskom Agruvijumu bliskom nebesima, koji sam u više navrata i sam posetio, pa čak i živeo onde jedno, doduše, kratko vreme, često je govorio s tako iznenađenim pogledom, kao da mu drugi pripovedaju o tome, a nikako on. Ja sam pak kršten u Savini, u Boki, pedeset prve, u leto. Za veru i običaje svog plemena nisam naročito mario, mada ono osnovno jesam poznavao – srpskim jezikom izvrsno sam se služio – ali, naporno bi bilo da u to zavičajno serbstvo uskočim sa nekom vrstom lake i sumnjive predanosti, ili euforično. No, opet, istoriju sam voleo. Čak sam neko vreme jasno mogao videti sebe kao kakvog uvaženog, počasnog ili cenjenog predavača, koji sigurnim

i odmerenim korakom gazi kroz studentski kampus, u zre-
lu jesen, recimo u novembru, dok posvuda opada lišće,
historik okružen mnogim ženskim ljubopitljivim pogle-
dima. Gledale bi me, dakako, mlade i požudne devojke,
te studentice. Jer, Jarac sam u horoskopu, u tom znaku
rođen, a njima, jebenim Jarcima, kao što je poznato, svaka
vrsta pažnje i naklonosti uveliko prija i hrani ih. Hteo bi sve
da uzme, kao da mu to po prirodi pripada, ali i da nikome
ništa ne podari. Ipak, to nije do kraja istinito: kada se odlu-
či, on daje sve, na kamare, pa je voljan da pokloni, čineći
to nekako uzgred, nimalo ne hajući, i svoj život. Zna se i da
takvi ljudi osvetljavaju jedino bezdane. Sopstvene jame,
vrtače i mračne uvale.

Tek sam, znatno kasnije, saznao šta jesu crkva i liturgija.
Verujte mi, imao sam preko pedeset godina i nije bilo doc-
kan. Za najvažnije stvari nikada nije kasno, jer dođu upra-
vo onda kada i treba da dođu. Još jedno *amin*.

Cela stvar sa službama Bogu nije nimalo naivna. To je
odlučan ples. Nije ni zazorljivo kolo, ne bez određene teži-
ne. Zapravo, može da te razbije u sto komada, u hiljadu
komada, ali isto tako može i da te digne i oslobodi svake
mahnite kohorte i propadanja.

No, na stranu to. Sebi sam, želim reći, tokom crkvene
službe najviše sličio nekakvom zlom gušteru, onom zele-
nom gmazu invalidu, kažimo da je u nekoj reptilskoj bor-
bi ostao osakaćen u jednu nogu, proždrljivom, svirepom
gmazu koji dokono i nezgrapno jednako ludački palaca
jezikom, ide od ugla do ugla hrama, gledajući ima li koga

kome se još može nauditi. Stojeći na tom mestu, na tih pet metara od ikonostasa, skrušeno i u molitvi, znao sam kako lažem i sebe i druge, a na koncu Boga samog i svete blažene anđele njegove, i da je ono što radim u crkvi neiskreno, tako rđavo i podlo i s pritajenom namerom da uhodim dobro, čestito i lepo, kako bih uplitaio, ukoliko mi pođe za rukom, nešto žalosno i zlo. Ipak, kada bi se ta moja *nakaznost* postavila na neke terazije ili uvukla kroz heruvimski razboj i pristojno odmerila, izvagala, nije to bilo sasvim tačno. Bio sam, u stvari, vrlo strog prema sebi tih nedelja: kasnije sam se više radovao svom boravku u crkvi, misli su mi postajale usmerenije, pokreti opušteniji i iskreniji, bilo je drugačije, otvorenije, i osećao sam da me grle neobične, nesvakidašnje, vedrina i slast. Mislim da sam takvu vrstu naslade stekao upravo zahvaljujući rutini i njenom toku. Ali, tada sam se i toliko užasn timer nad svojom strašnom prazninom i dubokom usamljenošću, da sam od svega toga osećao i fizički bol. Bio je to bol u kostima, utrobi, bol u jetri, slezini, u venama, u svemu onome što staje unutar čoveka. Bio mi je potreban lek, jako, hrapavo lišće, jestivo bilje, stablo puno soka, koren koji je u isto vreme ljut i sladak, kiseo i opor – mlečnobeke boje, prepun sićušnih kristala što glasno pucaju na jeziku. To ili kakva marena, lepljiva, zrnasta, s ukusom divljih trava, medna rosa kao kod Plinija, kakva god. Bila mi je potrebna, u biti, velika promena. I ona je, naravno, došla, čineći se običnom, neveštom i sve vreme stiskajući zube. Da je to poželela, mogla je da mi odvali i jedan pošteni šamar ili da me tresne pesnicom u

stomak. Mogla je i da me žestoko pojebe, ali ja opet ne bih znao kako je to ona.

A došla je. Promena je došla sa suncem u venama.

A vera u Gospoda, makar to kod mene bilo ono i naj-sićušnije zrno vere, počela je da se osipa. I hulio sam doista vraški tokom tih sezona. Prilično divlje. Kao da sam bio zapreten, zaglavljen u čudovišno, vlažno korenje u gustoj, tamnoj šumi, iznad čijih se grana sablasno prostirao huk vetra koji je oticao u nekakvu daleku pustoš. Našao sam se na polovini svog druma, a na sredini bilo čijeg puta uvek stoji šuma. Uvek.

Nisam imao ni trun blagodeti u sebi. Ništa. Prazno. Nula. Pustinja. Pustinja u umu, prašuma spolja.

Savo Stijepović
PREKRASNE RUŠEVINE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-313-9

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2020.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

СТИЈЕПОВИЋ, Саво, 1970–

Prekрасne ruševine : sotija / Savo Stijepović. – 1. Deretino
izd. – Beograd : Dereta, 2020 (Beograd : Dereta). – 365 str. ;
21 cm. – (Biblioteka Savremena srpska književnost / Dereta)

Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-313-9

COBISS.SR-ID 16869385